

Будучи продовженням іміджу демократа Ю. Тимошенко, А. Меркель, маючи протилежний імідж, уособлює в собі основний історичний міф, що породжує дипломатичність, першість.

Список використаної літератури

1. Денисюк С. Г. Імідж політичного лідера в контексті розвитку української політичної культури : особливості формування та механізми реалізації : автореф. дис. д-ра політ. наук : спец. 23.00.03 / С. Г. Денисюк. – К., 2007. – 19 с.
2. Корнієнко В. О. Політичний імідж як чинник позиціонування суб'єкта політики / В. О. Корнієнко // Прикладна політологія : [навч. посіб.]. – К. : Видавничий центр «Академія», 2008. – 220 с.
3. Кривошеїн В. В. Політичний імідж як інструмент легітимації політичної влади : теоретико-методологічний аспект / В. В. Кривошеїн // Гуманітарний журнал. – Дніпропетровськ : Національна гірничо академія України, 2010. – С. 46–51.
4. Купцова І. І. Символічний вимір іміджу в сучасній політиці / І. І. Купцова // Актуальні проблеми політики : [зб. наук. пр.]. – Одеса : Фенікс, 2012. – С. 236–242.
5. Макаровець Ю. В. Дослідження іміджу публічної особи у лінгвістиці / Ю. В. Макаровець // Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. – Ніжин : Наукові видання Ніжинської вищої школи, 2013. – Кн. 3. – С. 75–80.
6. Митко А. М. Імідж жінки-політика в сучасній Україні: спроба аналізу і перспективи змін / А. М. Митко // Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. – К. : Український центр політичного менеджменту, 2009. – Вип. 17. – С. 160–168.
7. Остапенко С. П. Формування іміджу політичного лідера засобами PR-технологій для передвиборчої боротьби / С. П. Остапенко // Наукові праці. Політологія : журнал. – М. : Чорноморський державний університет імені Петра Могили, 2015. – Том 260. – С. 52–55.
8. Почепцов Г. Г. Профессия:имиджмейкер : [учеб. пособие] / Г. Г. Почепцов. – СПб. : Алетей, 2001. – 256 с.
9. Почепцов Г. Г. Имиджелогия : [учеб. пособ.] / Г. Г. Почепцов. – М. : Рефл-бук; К. : Ваклер, 2000. – 768 с.
10. Шепель В. М. Имиджелогия : Как нравиться людям/ В. М. Шепель. – М. : Народное образование, 2002. – 576 с.

Бабич Тетяна

ДІАЛЕКТНА ЛЕКСИКА У ПОВІСТІ І. ФРАНКА «БОРИСЛАВ СМІЄТЬСЯ»: СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНИЙ АСПЕКТ

Діалектизм у художньому творі – це один із виявів багатогранного процесу взаємодії діалектів і літературної мови: вплив літературної мови прискорює стирання відмінностей говорів, зміну функцій їхніх елементів. Разом з тим літературна мова живиться діалектизмами як засобом реалізації художнього задуму.

Новизна нашої роботи полягає в тому, що було досліджено діалектну лексику в прозовому творі І. Франка та здійснено класифікацію діалектизмів за частиномовною приналежністю.

Метою нашого дослідження є характеристика діалектної лексики у повісті відомого письменника І. Франка «Борислав сміється».

Об'єктом дослідження виступає діалектна лексика в цілому.

Предмет дослідження – структурно-семантичні особливості діалектизмів у повісті І. Франка «Борислав сміється».

У процесі дослідження дібрано 46 прикладів. Опрацьовано 247 сторінок художнього тексту.

Джерельною базою дослідження виступає повість І. Франка «Борислав сміється».

Центральним терміном діалектології є поняття «діалектизма». Більшість мовознавців вважають, що діалектизмами є слова, поширення яких обмежується територією певного наріччя (діалекту).

Слід зазначити, що багато вчених зверталися до класифікації діалектизмів. Відповідно до класифікації С. П. Бевзенка виокремлюємо такі види діалектизмів: власне лексичні, лексико-словотвірні та лексико-фонетичні.

1) власне лексичні;

Особливість цієї групи діалектизмів полягає в тому, що в різних діалектах для позначення того ж самого предмета чи поняття вживаються зовсім різні слова [1:178];

2) лексико-словотвірні;

Діалектне слово відрізняється словотвірними афіксами або порядком компонентів складних слів [1:182];

3) лексико-фонетичні;

До цього виду належать діалектизми, які розрізняються в діалектах особливостями звукового складу, спричиненими несистемними, нерегулярними фонетичними явищами, що мають індивідуальний, лексикалізований характер [1:184].

У підручнику за редакцією О. Д. Пономаріва зустрічаємо такі групи діалектизмів: лексичні, етнографічні та семантичні.

Лексичними діалектизмами вважаються слова говору, що називають поняття, для позначення яких використовуються інші назви. Найбільше таких слів ми зустрічаємо серед повнозначних частин мови: *бараболя* – «картопля», *когут* – «півень», *тайстра* – «торба».

Етнографічні діалектизми – це назви місцевих реалій, невідомих або невикористовуваних за межами певного говору. До цієї групи належать: *гуня* – «жіноча свитка», *каптур* – «очіпок», *каварма* – «страва з баранини», *колиба* – «чабанська або лісорубська хатина»).

Семантичними діалектизмами є слова загальнонародної мови, які в місцевих говорах відрізняються своїм значенням (*масть* – «жир», *квасок* – «щавель», *базар* – «майдан», *губа* – «гриб») [7 : 201-205].

Найбільш активно діалектна лексика представлена в мові художньої літератури, де вживається з певною стилістичною метою (для відтворення місцевого колориту, для індивідуалізації мови персонажів тощо). Однак, перенасичення мови художнього твору будь-якими діалектизмами призводить до зниження його художньо-естетичної вартості.

Діалектизми в художньому тексті будуть виправданими, «коли вони, по-перше, необхідні для кращої характеристики зображуваних осіб, подій; по-друге, коли вони з

контексту зрозумілі для читацьких мас; по-третє, якщо вони вживаються з почуттям міри, отже, кількісно і якісно не порушують художньо-естетичних вимог твору» [5 : 38].

Дослідниця С. Я. Єрмоленко зазначає: в художніх текстах XIX ст. статус і функції діалектизмів були іншими, аніж у сучасній літературній мові, «через мовну практику майстрів художнього слова лексика діалектного походження утверджувалася як елемент лексичної норми літературної мови XIX ст. Оскільки для зазначеного періоду розвитку літературної мови художній стиль був основою формування літературної норми і завдяки писемній практиці визначав цю норму, то й діалектизми становили неодмінну частину лексичної системи літературної мови...» [4 : 198].

Вживання діалектизмів у мові художнього твору має бути завжди обумовлене або зображенням реалій, що пов'язані з тією територією, яку описує автор, або відтворенням усного мовлення персонажів. Діалектизми можуть виконувати також художньо-зображальну функцію [6 : 52].

Діалектні слова в художній мові досить часто вживають зі стилістичною метою, коли автор хоче відтворити місцевий колорит, типізувати характери представників різних суспільних верств, дати мовну характеристику персонажів тощо.

Як підкреслює П. Гриценко, діалектизм у художньому творі – це один із виявів багатогранного процесу взаємодії діалектів і літературної мови: вплив літературної мови прискорює стирання відмінностей говорів, перебудову їхньої структури, зміну функцій їхніх елементів; разом з тим літературна мова живиться діалектизмами як засобом реалізації художнього задуму [3 : 36].

За словами дослідника А. Ковалю наявність чи відсутність діалектизмів у прозовому творі залежить від обраної автором манери викладу: за умови використання оповідної манери кількість стилістично позначених лексичних одиниць, а серед них і діалектизмів, зростає [6:87].

І. Франко на мову дивився не тільки як на форму, але трактував її як саму сутність творця: «Письменник, у якого нема своєї індивідуально забарвленої мови, – вважав Франко, – слабкий письменник, він пише безбарвно, мляво і не може числити на довшу тривку популярність» [2 : 276]. Кожен літератор, особливо талановитий, повинен виробити «свою окрему мову», «свої характерні вислови, звороти, свою будову фраз, свої улюблені слова» [2 : 276].

Мова прозових творів письменника характеризується діалектною лексикою. Автор використовує у своїх творах переважно бойківський та гуцульський говори. Найвиразніше виявлені в лексиці літературно-художнього доробку І. Франка бойкізми, хоча на пізнішому етапі творчості їхня кількість помітно зменшується. У творах письменника, крім бойківського та гуцульського говору, відображені й москвофільське «язичіє», й унормований тип літературної мови на народній основі, що утворився внаслідок об'єднання з наддніпрянською літературною мовою.

Перша українська повість на робітничу тему «Борислав сміється» І. Франка завжди привертала увагу літераторів, дослідників, науковців та читачів. Її досліджували А. Скоць, П. Колесник, А. Халімончук.

В українській літературі це була не тільки перша і єдина повість, в якій правдиво показано початкові кроки робітничого руху, а й одна з перших і кращих реалістичних повістей взагалі в демократичній літературі 70-80-х років XIX ст.

Отож, повість «Борислав сміється» – це спроба реально змалювати організований робітничий рух на західних землях. Важливим питанням і до сьогодні залишається питання про незавершеність повісті. Можливо, І. Франко не закінчив повість «Борислав сміється» через те, що перестав видаватися журнал «Світ», де вона публікувалася.

У процесі дослідження повісті нами була виявлена значна кількість діалектизмів. Їх було класифіковано за частиномовною приналежністю:

Іменники

Боз [13 : 9] – бузок: «А Бенедьо все ще лежав на однім місці, посинілий, як *боз*, зомлілий, зі зціпленими зубами»; за СУМ [8 : 1 : 212];

мудь [14 : 9] – невихована людина: «От *мудь*, не що інше, п'яний був, не відскочив, хто му винен!»; за СУМ [8 : 4 : 820];

опинка [14 : 9] – фартух: «Підойма зачепила його острим суком о бік, продерла *опинку* і сорочку і фалатнула в клубі діру, з котрої пустилась кров»; за СУМ [8 : 5 : 708].

Дієслова

Діткнути [19 : 9] – доторкатися: «Будовничий стояв, не кажучи нічого, тільки сильніший рум'янець почав виступати на його лице, – знак, що просьба робітників неприємно його *діткнула*»; за СУМ [8 : 2 : 310];

процесувати [55 : 9] – судитися: «Як я не схочу, та й тебе нема, нажену тебе, та й іди тоді *процесуй* мене!»; за СУМ [8 : 8 : 344];

трафити [48 : 9] – потрапляти: «Удар *трафив* Рифку страшенно, і що вона в тій хвилі не зійшла з розуму, се було лиш для того, що не могла дати віри своєму нещастю»; за СУМ [8 : 10 : 239];

Прикметники

Збиточний [30 : 9] – пустотливий: «– О, певно, ручу вам! – потвердив Герман. – Хоть в тій хвилі й мигнула йому по голові *збиточна* думка, що прецінь при всій тій тяжкості, при всіх недогодах життя якось ні один капіталіст не кинув ще добровільно свого маєтку ані не помінявся ним за палицю й торби жебрацькі»; за СУМ [8 : 3 : 438];

перепуджений [9 : 9] – який перелякався: «Щиголь, *перепуджений* наглим напливом того чорного, крикливого люду, почав перхати по клітці та битися о дротики»; за СУМ [8 : 6 : 262];

хоровитий [30 : 9] – хворобливий: «– А ми з жінкою, двоє нас, а ще вона *хоровита*... признайте, що часом чоловікові прикро робиться»; за СУМ [8 : 11 : 127].

Прислівники

Дармо [72 : 9] – даремно: «Тут всіми забутий ріпник, хорий, безпомічний, конає сам на берлозі десь у якімось скритім закамарку і дармо пищить їсти, *дармо* просить води, – нема кому подати!»; за СУМ [8 : 2 : 212];

наслідку [85 : 9] – під кінець: «Розпитую я робітниць, що разом з нею були при виплаті, – кажуть, що лишили її тамій, що, певно, їй виплачували *наслідку*»; за СУМ [8 : 5 : 158];

напруго [43 : 9] – наполегливо: «Серед нових кружків людей, в котрі так *напруго* ввело її багатство мужа, вона чулась зовсім чужою, не вміла повернутися, не знала, що говорити, не розуміла ані їх компліментів, ані їдких притиків, а своїми грубими дотепами та простими замітками будила тільки сміх»; за СУМ [8 : 5 : 162].

Дієприслівники

Гуторити [18 : 9] – розмовляти: «Гості, весело *гуторячи*, пішли поміж купами цегли, каміння та дерева до дощаної, вінцями та різнобарвними хоруговками устроєної буди на перекуску»; за СУМ [8 : 2 : 200];

дрібцювати [74 : 9] – робити маленькі кроки: «Рухливий чоловічок в тій хвилі найшовся коло велета, *дрібцюючи* довкола нього»; за СУМ [8 : 2 : 417];

нипати [52 : 18] – ходити туди й сюди, вишукуючи що-небудь: «Будовничий наглядав за роботою, а в перших днях і сам Леон цілими днями тут просиджував, *нипаючи* в кожний кут і всіх понукуючи до поспіху»; за СУМ [18 : 5 : 414].

Сполучник

Заки [12 : 9] – поки: «Робітники, посинівши від натуги, держали камінь на підоймах над ямою, ждучи, *заки* шнурами витягнуть з-під нього лігарі і *заки* будовничий не дасть знаку – вихапувати дрюки з-під каменя»; за СУМ [8 : 3 : 141].

Список використаної літератури

1. Бевзенко С. П. Українська діалектологія : навч. посіб. / С. П. Бевзенко. – К. : Вища шк., 1980. – 244 с.
2. Горбач О. Русские арготические системы / О. Горбач // Зібрані статті. Арго на Україні. – Мюнхен, 1993. – С. 257-277.
3. Гриценко П. Ю. Мови чисті джерела / П. Ю. Гриценко // Культура слова. – К., 1983. – Вип. 25. – С. 32–38
4. Єрмоленко С. Я. Говіркове багатоголосся сучасної української прози / С. Я. Єрмоленко // Українознавство. – № 1. – 2008. – 204 с.
5. Кобилянський Б. В. Діалект і літературна мова. / Б. В. Кобилянський – К. : Радянська школа, 1960. – 276 с.
6. Коваль А. П. Практична стилістика сучасної української мови / А. П. Коваль. – К. : Вища шк., 1978. – 376 с.
7. Сучасна українська мова: підручник / О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л. Ю. Шевченко та ін.; за ред. О. Д. Пономарева – 4-те вид. – К. : Либідь, 2008. – 488 с.
8. Словник української мови : у 11 т. – К. : Наук. Думка, 1970 – 1980. – Т. 1 –11.
9. Франко І. Зібрання творів: У 50 т. / І. Франко – К. : Наукова думка, 1982.–Т. 37.

Юлія Бойчева

ОБОЗНАЧЕНИЕ ЗВУКА, ЦВЕТА И ЗАПАХА В ПРОИЗВЕДЕНИЯХ К. Г. ПАУСТОВСКОГО

В основе умения изображать мир лежит искусство слышать, видеть, чувствовать мир. Изучение языковых средств художественного описания в произведениях К. Г. Паустовского указывает на специфику художественной реализации писателем своего восприятия звука, цвета и запаха. А в «Золотой розе» он с сожалением говорит о «вялом, рыбьем глазе» некоторых авторов, у которых действие повестей и романов происходит среди студёного дня, лишённого красок и света.

Мир Паустовского многомерен: он звучит, переливается красками, насыщен запахами, напоен воздухом и светом. Обычно для изображения звуков, цветов и запахов